

Cztery sposoby nawiązywania relacji [z istotami] przez bodhisattwę

Dōgen Kigen

z języka japońskiego przełożył Hōjun
redakcja językowa: Katarzyna Misiak, Anna Gocek

„[Są nimi] szczodrość, miłująca mowa, dobroć i utożsamianie się z innymi”. Szczodrość oznacza nie-łaknienie. Nie łaknąć znaczy nie pożądać. W świecie mówi się, że nie pożądać oznacza nie pochlebiać sobie. Nawet gdybyś miał zawładnąć czterema kontynentami¹, [istotą] ofiarowania w nauczaniu Prawdziwej Drogi jest jedynie nie-łaknienie. To jak pozbywanie się cennej dla ciebie rzeczy i dawanie jej obcej osobie. [Czy to] ofiarowanie Temu, Który Tak Przyszedł² kwiatów [zerwanych] na szczycie w oddali, czy dawanie żyjącym istotom cennych rzeczy, [które nagromadziłeś] w poprzednich żywotach — bez względu na to, czy tyczy się to Dharmy, czy materialnych rzeczy — w każdym z nich pierwotnie zawarta jest zasługa odpowiadająca [poczynionej przez siebie] ofierze. Mimo, że nie posiadasz niczego na własność, nie oznacza to, że nie możesz niczego ofiarować. Nie odczuwaj niechęci, gdy przedmiotem dawania jest coś małego, [ponieważ] zasługa [z tego płynąca] jest prawdziwa.

Jeśli powierzysz Drogę Drodze, [tylko wówczas] posiadasz Drogę. Kiedy posiadasz Drogę, Droga z całą pewnością będzie powierzona Drodze. Kiedy powierzysz skarb skarbowi, ten z całą pewnością będzie ofiarowaniem. Dajesz siebie sobie, a innych innym dajesz. Moc przyczynowa takiego dawania przenika dalece świat niebiański i ludzki, sięgając aż Owocu Przebudzenia świętych mędrców. Dlatego gdy stajesz się ofiarującym i przyjmującym ofiarę, już wówczas [istnieje między nimi] związek.

Budda powiedział: „Kiedy osoba czyniąca ofiarowanie znajdzie się pośród zgromadzenia, wszyscy patrzą na nią z szacunkiem i podziwem”³. Wiedz, że umysł [dawania] subtelnie przenika [umysły innych]. A zatem powinieneś ofiarować choćby pojedynczą frazę lub pojedynczy wers Dharmy. To staje się nasieniem dobra w tym i przyszłym życiu. Powinieneś ofiarować pojedynczą monetę, źdźbło trawy, dzięki czemu rosną korzenie dobra w obecnym i przyszłym świecie. Dharma staje się skarbem, skarb staje się Dharma, a to dzięki życzeniu [ofiarowującego]. Ofiarowanie [choćby] [włosa z] własnej brody harmonizuje umysły [innych]⁴, a dzięki [zasłudze] ofiary z piasku możesz [w przyszłości] zasiąść na tronie⁵. Jednak dający nie pragną od nikogo odpłaty i wdzięczności; oni sami używają

---

¹Tj. całym światem. Cztery kontynenty to według kosmologii buddyjskiej cztery kontynenty otaczające Górę Sumeru będącą środkiem wszechświata; jednym z nich, znajdującym się na południu, jest kontynent, który zamieszkują ludzie (skr. *Jambu-dvīpa*, chiń. *Nan shan bu zhou*, jap. *Nansenbushū*).

²Skr. *tathāgata*, chiń. *rulai*, jap. *nyorai*. Jeden z tytułów Buddy i najczęściej używany tytuł przez historycznego Buddę w odniesieniu do siebie samego. Najczęstszym tłumaczeniem tego określenia jest „Ten, który tak przyszedł (*tatha-gata*)” bądź „Ten, który odszedł (*tatha-agata*)”.

³Cytat pochodzący z *Ekottara Āgamy* (chiń. *Zengyi-ahanjing*, jap. *Zōitu agonkyō*).

⁴Przypowieść o pewnym generale imieniem Li Shiji, służącym na dworze cesarza Taizonga, panującego w latach 627-649, który poważnie zachorował, a jedynym lekarstwem na chorobę był popiół ze spalonej brody. Li Shiji spalił swoją brodę, a popiół ofiarował choremu cesarzowi.

⁵Historia pochodząca z *Kronik króla Asioki* (skr. *Asōkarājāvadāna*, chiń. *Ayuwang zhuan*, jap. *Aikuō den*), przetłumaczonych na język chiński na początku IV w. przez An Faqina (jap. An Hōkin), partyjskiego tłumacza buddyjskiej literatury. Pewnego dnia, kiedy Budda Siakjamuni z Anandą udali się na zebranie do miasta Rajagrha, napotkali bawiących się dwóch chłopców. Jeden miał na imię Zwycięska Cnota, drugi Niezwyciężony. Chłopcy zapragnęli ofiarować jakiś podarunek Buddzie, ale nie mieli nic co mogliby dać. Zwycięska Cnota w pośpiechu ulepił z mokrego piasku placek i włożył go do miseczki

swej siły. Budowanie łodzi i stawianie mostów są również aktami ofiarowania. Pojawszy [czym jest] szczodrość, [nawet] narodziny i śmierć są daniem, a i w zarabianiu na utrzymanie i wytwarzaniu przedmiotów nie ma z ich natury niczego, co nie byłoby daniem. Powierzyć kwiat wiatrowi czy ptaka porze roku, to również chwalebny [przykład] szczodrości.

Połowa owocu mango wielkiego króla Asioki wyżywiła setki zgromadzonych mnichów i świadczy o prawdzie bezgranicznego [przykładu] dawania⁶. Ofiarodawcy i przyjmujący powinni dobrze to zrozumieć. Nie powinienes [w dawaniu] wykorzystywać jedynie siły własnego ciała, ale [również] sprzyjające temu okoliczności. Zdobyłeś to [ludzkie] ciało, takie jakim [ono] jest teraz, ponieważ pierwotnie istnieje zasługa dawania. Budda powiedział: „*Możesz je (ciało) otrzymać i używać dla siebie samego, o ileż bardziej możesz je ofiarować ojcu, matce, żonie i dzieciom*”. Dlatego powinienes dobrze zrozumieć, że to, co dajesz samemu sobie, jest częścią ofiarowania i dawanie [swemu] ojcu, matce, żonie i dzieciom także jest ofiarowaniem. Jeśli w ofierze dasz pojedynczą drobinę kurzu, choć będzie to twój czyn, będziesz po cichu radował się z tego, ponieważ [przez to] już teraz otrzymałeś prawdziwy przekaz zasługi wszystkich buddów i po raz pierwszy [tym samym] praktykujesz jedną z [czterech] metod bodhisattwy nawiązywania [pomyślnych] relacji [z istotami].

Tym, co trudno zmienić, jest umysł żyjących istot. Dawszy pojedynczą rzecz, zaczynamy zmieniać umysły żyjących istot i aż do osiągnięcia Drogi postanawiasz nie spocząć i wciąż je zmieniać.

Na początku powinienes zawsze zacząć od ofiarowania. Dlatego właśnie pierwszą z sześciu doskonałości jest doskonałość szczodrości⁷. Nie zmierzysz [tego, czy] umysł jest duży czy mały ani nie zmierzysz [tego, czy] rzecz jest duża czy mała. Jednakże w dawaniu jest czas, który zmienia rzeczy i jest dawanie, w którym rzecz zmienia umysł.

Miłująca mowa oznacza, że kiedy patrzymy na istoty, najpierw w umyśle wzbudzamy współczucie i zwracamy się do nich troskliwie. Nie jest to mowa brutalna i nikczemna. W świeckim świecie istnieje zwyczaj zapytywania o zdrowie. Na Drodze Buddy [mówimy do siebie] słowami: „Uważaj na siebie” i jest też pozdrowienie: „Jak się miewasz?”⁸.

Współczujemy żyjącym istotom niczym niemowlęciu. Takie myśli winniśmy gromadzić i zwracać się do nich; to właśnie miłująca mowa. Prawych winniśmy chwalić, a nad nieprawymi litować się. Lubując się w miłującej mowie [sprawimy, że] ta stopniowo będzie

---

Buddy, a Niezwyciężony okazując cześć, złożył razem dłonie. Dzięki zasłudze tej ofiary sto lat po śmierci Buddy Zwycięska Cnota odrodził się jako król Aśoka, a Niezwyciężony jako jego partnerka.

⁶Historia pochodząca z *Kronik króla Asioki*.

⁷Skr. *ṣaṭ-pāramitā*, chiń. *liuboluomi*, jap. *rokuharamitsu* lub *ropparamitsu*) to sześć cnót, jakie posiada bodhisattwa. Są to: doskonałość ofiarowywania, szczodrość (skr. *dāna*, chiń. *bushi*, jap. *fuse*, lub chiń. *tan*, jap. *dan*); doskonałość przestrzegania wskazań (jap. *śīla*, chiń. *chijie*, jap. *jikai*); doskonałość cierpliwości, wytrzymałość (skr. *ksānti*, chiń. *renru*, jap. *ninniku*); doskonałość wysiłku, wytrwałość (skr. *vīrya*, chiń. *jingjin*, jap. *shōjin*); doskonałość medytacji (skr. *dhyāna*, chiń. *chanding*, jap. *zenjō*); doskonałość mądrości (skr. *prajā*, chiń. *panruo*, jap. *hannya*).

⁸Chiń. *bushen*, jap. *fushin*. Zwrot, jakim zwracali się do siebie mnisi w okresie panowania dynastii Song. Dosłownie: „Nie śmiem zapytywać o to jak się miewasz”.

wzrastać. Dlatego [nawet] miłująca mowa, o której zazwyczaj nie wiadomo i której nie widać, ukazuje się przed [nami]. W czasie kiedy istnieje to ciało-i-życie, winienesz cieszyć się miłującymi słowami i nie cofać się przed nimi ani od nich nie stronić przez niezliczone żywoty-i-światy. Mowa, która za podstawę ma miłujące słowa, ma siłę przezwycięzania zaprzysięgłych wrogów i zaskarbia przychylność władzy. Kiedy ludzie bezpośrednio słyszają miłujące słowa, ich twarz się rozjaśnia i serce się raduje. Tym bardziej zatrzymujemy w swym sercu miłujące słowa usłyszane za naszymi plecami. Powinienesz wiedzieć, że miłująca mowa pochodzi z umysłu [wypełnionego] miłością, a nasieniem miłującego umysłu jest współczucie. Powinienesz zrozumieć, że miłująca mowa ma moc poruszania niebios, nie jest to tylko pochwała czyichś umiejętności.

Dobroć oznacza przynoszenie pożytku wszystkim istotom, bez względu [na to], czy szlachetnym, czy też nikczemnikom — patrząc w daleką czy przyszłość, wykorzystujesz [różne] zręczne środki⁹ przynoszenia pożytku innym. Ten, który pomógł bezbronnemu żółwiowi¹⁰ czy choremu wróblowi¹¹, nie oczekiwał w zamian żadnego uznania czy podziękii.

---

⁹Skr. *upāya*, chiń. *fangbian*, jap. *hōben*. Metoda, środek, zręczność w środkach. Chodzi o nauki, które udzielane są zgodnie z potencjałem ucznia. Jedną z najbardziej znanych paraboli, będącej typowym przykładem *upāya*, jest historia o płonącym domu z trzeciego rozdziału *Sutry lotosu tajemnego prawa*. Otóż pewnego dnia w domu zamieszkanym przez zamożnego ojca z dziećmi wybuchł pożar. Ojciec próbował krzykiem zmusić dzieci, by opuściły płonący dom, ale te zajęte były zabawą i nie zwracały uwagi na panikę ojca. Wówczas mężczyzna wymyślił praktyczny sposób na to, by uratować dzieci przed spłonięciem. Ponieważ wiedział, że uwielbiają zabawki, zawołał je, by wyszły na zewnątrz przed bramę, bo stoją tam wozy zaprzężone w kozy, jelenie i woły — coś o czym zawsze marzyły. Jak się spodziewał, po chwili dzieci wybiegły z trawionego przez ogień domu, ale zamiast wozów, które obiecał im ojciec, czekał na nie wóz wysadzony drogocennymi kamieniami, zaprzężony w najczystszej krwi, przepięknego bawołu. W tej paraboli ojciec jest Buddą, a dzieci to czujące istoty. Pałący się dom to świat pożerany płomieniami narodzin, starości, choroby i śmierci. Nauki Buddy są zatem jak obietnica ojca, który zapewnia, że większą błogością niż przyziemne przyjemności jest osiągnięcie nirwany.

¹⁰Jest to odniesienie do opowieści pochodzącej z „Kong Yu zhuan” (jap. „Kō Yu den”, „Przekaz o Kong Yu”) z *Kroniki dynastii Jin* (chiń. *Jinshu*, jap. *Shinjo*), chińskiej kroniki historycznej z ok. 664 r. Tytułowy Kong Yu spacerując nad brzegiem rzeki zobaczył żółwia w pułapce, który miał zostać sprzedany, odkupił go i wypuścił z powrotem do rzeki. Żółw, odpływając, czterokrotnie zwrócił głowę w lewą stronę. Kiedy w późniejszym czasie Kon Yu został mianowany namiestnikiem prowincji Yufou (jap. Yofu), odlano mu pieczęć z widniejącą nań głową żółwia, która była odwrócona w lewą stronę. Czterokrotnie próbowano odlać na nowo pieczęć, ale za każdym razem było tak samo.

¹¹Odniesienie do starożytnej przypowieści chińskiej. Za czasów panowania wschodniej dynastii Han (25-220 n.e.) dziewięcioletni Yang Bao, bawiąc się w górach Huayin (jap. Kainsan), pomógł leżącemu na ziemi wróblowi, którego zaczęły już zjadać mrówki po tym, jak został zaatakowany przez sowę. Yang Bao zaopiekował się nim i do wieczora ptak ozdrowiał. Tej samej nocy we śnie pojawił mu się wysłannik bogini Xiwangmu (jap. Seiōbo) i w podziękę ofiarował mu cztery białe pierścienie, przepowiadając, że każdy z jego potomków, aż po czwarte pokolenie, będzie nosić ów pierścień, który należy się tylko tym, którzy odznaczają się czystym sercem i osiągną rangi tzw. „trzech ekscelencji” (chiń. *sanfu*, jap. *sampu*), co było zbiorowym określeniem trzech najwyższych urzędników w starożytnych Chinach. Należeli do nich: Najwyższy Sekretarz (chiń. *taishi*, jap. *daishi*), Najwyższy Guwerner (chiń. *taif*, jap. *daiifu*) oraz Najwyższy Obrońca (chiń. *taibao*, jap. *daiho*). Słowa przepowiedni ziściły się i przez cztery następne pokolenia synowie Yang Bao służyli na urzędzie „trzech ekscelencji”.

Głupcy myślą, że kiedy przedłożą dobro innych nad własne, ich interesy na tym ucierpią. Jest to jednak błędne myślenie. Dobroć jest wszechogarniająca i przynosi korzyść tak samo innym, jak i nam samym. Niegdyś [pewien] człowiek, trzykrotnie związywał włosy za każdym razem, kiedy brał kąpiel i trzykrotnie wypluwał [jedzenie] w trakcie jednego posiłku, [posiadał] umysł wyłącznie [poświęcony] pomaganiu innym. Nie odmawiał [również] wyjaśnień cudzoziemcom. Dlatego w równym stopniu przynosił pożytek [tym, których] kochasz i [tym, których] nienawidzisz. W przynoszeniu pożytku nie rozróżniaj między sobą i innymi. Jeśli osiągniesz taki umysł, również w trawie, drzewach, wietrze i wodzie wrodzona i niecofająca się prawda dobrotliwości będzie sama przez się dobrotliwością się działa. Powinieneś poświęcić się wyłącznie ratowaniu głupców.

Utożsamianie się z innymi oznacza nierozróżnianie — nie robienie różnicy między sobą a innymi. Podobnie jak Ten, Który Tak Przyszedł, który w ludzkiej formie żył na podobieństwo ludzi. Wiedząc, że [żył] jak człowiek w tym świecie, [rozumiemy], że podobnie [czynił] w innych światach. Kiedy utożsamiamy się z innymi, „ja” i „ty” stają się jednym. Lutnia, wiersze i wino są towarzyszami człowieka, są towarzyszami niebios, są towarzyszami duchów. Człowiek przestaje z lutnią, wierszami i winem. Lutnia, wiersz i wino przestają z lutnią, wierszem i winem. Człowiek jest towarzyszem człowieka, niebo jest towarzyszem nieba, duchy przestają z duchami. Oto jest nauka utożsamiania się.

Czyn [utożsamiania się] oznacza formę, godność, postawę. Najpierw innych winniśmy utożsamiać z sobą, a następnie siebie z innymi. Wraz z upływem czasu my sami i inni stajemy się jednym. W *Pismach mistrza Guan*¹² zostało napisane: „*Ponieważ ocean nie odmawia wodzie wstępu, to czyni go olbrzymim. Ponieważ góra nie odmawia wstępu glebie, to czyni ją wysoką. Ponieważ mądry władca nie wyklucza nikogo, to służy [mu] wielu [poddanych]*”. Ocean, który nie odmawia żadnej wodzie wstępu, to utożsamianie się. Ponadto wiedz, że zasługa nieodmawiania wodzie wstępu do oceanu jest doskonała. Z tego powodu woda zbiera się i tworzy ocean, ziemia nawarstwia się i tworzy górę.

Wiedz, że ponieważ ocean nie odmawia oceanowi wstępu tworzy ocean; to czyni go olbrzymim. [Z kolei] to, że góra nie odmawia wstępu górze, tworzy górę; to czyni ją wysoką. Ponieważ mądry władca nie odrzuca nikogo, to sprawia, że ma wielu poddanych. Poddani to naród. Tak zwany mądry władca to [innymi słowy] cesarz. Cesarz nie gardzi nikim. Nawet jeśli nie odrzuca nikogo, [nie oznacza to, że] nie istnieje nagroda i kara. Nawet jeśli istnieje nagroda i kara, nie odrzuca [on] nikogo. W dawnych czasach, kiedy [ludzie byli bardziej] poczciwi, nie istniało w państwie [pojęcie] nagrody ani kary. Nagroda i kara w tamtym czasie była czymś innym aniżeli teraz. Teraz też są z pewnością tacy, co to poszukują Drogi nie bacząc na nagrodę, lecz jest to nie do pomyślenia dla głupca (nie rozumiejącego jakimi rzeczami są w istocie). Ponieważ mądry władca jasno to rozumie, nie gardzi ludźmi. Ludzie tworzą naród i poszukują mądrego władcy, ale rzadko rozumieją dlaczego mądry władca jest mądrym władcą. Nawet jeśli [taka osoba] raduje się jedynie dlatego, że nie jest akceptowana przez niego (władcę), nie wie, że [w rzeczywistości]

---

¹²Chiń. *Guanzi*, jap. *Kanshi*. Chiński tekst taoistyczny, którego autorem jest Guan Zhong (725 p.n.e.–645 p.n.e.), chiński polityk z księstwa Qi.

ona [również] akceptuje mądrego władcę. Dlatego bez względu na to, czy mądry władca, czy głupiec, zasada utożsamiania się [tyczy się ich obu], jest praktyką i ślubowaniem bodhisattwy. Jedynie [co powinienesz czynić] to z łagodnym usposobieniem zwracać się do wszystkich, [utożsamiając się z nimi]. Każda z tych czterech metod zawiera w sobie cztery inne, w sumie dając szesnaście sposobów [bodhisattwy] nawiązywania relacji z istotami.

Skarbiec Oka Prawdziwej Dharmy

Rozdział 28

Cztery sposoby nawiązywania relacji [z istotami] przez bodhisattwę

spisane 5. dnia 5. miesiąca 4. roku ery Ninji (24 maja 1243 r.) przez śramanerę Dōgena, przekazującego Dharmę w czasie, gdy podróżował do państwa Song

Projekt Tłumaczenia Tekstów Dharmy – „Kumarajiva”

Tekst nr 11, publikacja grudzień 2013

Tekst objęty licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Skład wykonano w systemie $\text{\LaTeX}$ 2 ϵ

Tekst dostępny na stronie www.mahajana.net